

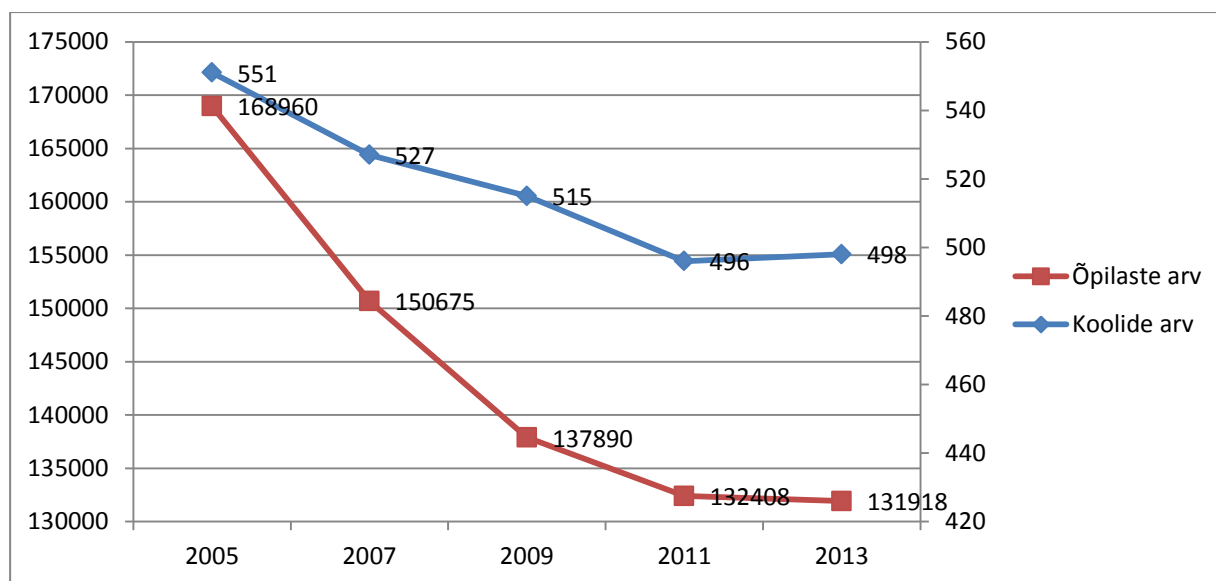

Koolivõrgu prognoos 2020. Taustainfo ja ülevaade.

Taust

- **Koolivõrgu muudatuste möödapääsmatus** – Eesti demograafilised arengud, vajadus kasutada hariduses olevad ressursse otstarbekamalt õpetajate töötasu tõstmise võimaldamiseks, gümnaasiumi-hariduse kvaliteedi tagamine kõigis piirkondades ning Eesti halduskorralduse eripärad toovad esile koolivõrgu muudatuste vajaduse.
- **Koolivõrgu arengud alates 2005. aastast kuni praeguseni** – õpilaste arv on vähenenud viiendiku võrra, samas kui koolide arv on kahanenud poole aeglasemas tempos. Koolide arv kahanenud 551-lt koolilt 498 koolile, kuid seda on ligi 100 võrra rohkem kui 2005. a. prognoosis optimaalseks peeti. Põhilised muudatused koolivõrgus on puudutanud gümnaasiumiastmete ja väga väikeste koolide sulgemisi. 2013. a. koolide statistika ei peegelda seda, et tegelikult on paljudes maakondades juba muudatused käima lükatud (riigigümnaasiumide loomine).
- **Omavalitsused kujundavad koolivõrku endi sõnul enamasti nii, kuidas kohalik demograafiline olukord ja majanduslikud tingimused neid sunnivad.** Olukorras, kus kooli pidamine käib üle jõu, on KOV sunnitud kooli sulgemisotsuse langetama. Eestis on vaid üksikuid näiteid, kus koolivõrgu otsuseid on pikemalt ette kavandatud. Näitena võib tuua Rannu gümnaasiumi astme sulgemise.
- **Omavalitsustega teemat arutades, selgus, et neid takistavad koolivõrgu otsuseid tegemast enamasti majanduslikud põhjused** - neid painavad eelkõige küsimused, millised kulud muutustega kaasnevad ja kelle õlule need jäävad. KOVide koostööd ei toeta ka olemasolev transpordivõrk. Samas omavad koolivõrgu otsuste juures sageli rolli ka poliitilised, sotsiaalsed ja ajaloolised põhjused.
- **Koolivõrgu muutustele kaasaitavate teguritena** võib välja tuua põhjaliku ja oskusliku teavitustöö kogukonnas, haldusreformi (valdade liitumisel tekkinud üks koolide peremees), kooliastmete sulgemise seostamine uute võimalustega (huvihariduse pakkumine, lasteaia ühinemine).

Joonis. Tavakoolid ja õpilased 2005-2013

Prognoos

- Tuginedes rahvastikuprotsessidele ning hariduspoliitika suundumustele, sh hea koolivõrgu kujundamise põhimõtetele, prognoosis Praxis kui palju koole oleks Eestis otstarbekas ülal pidada kuue aasta pärast. Hea koolivõrgu kujundamise põhimõtete all käsitleti järgmist: põhikooli ja gümnaasiumi käsitlemine üksteisest eraldiseisvalt, põhikooli kodulähedus, õppekvaliteeti on võimalik tagada suuremates koolides, kus on piisavalt ressursse õpetajate palkamiseks ning õpilastele valikute pakkumiseks.
- Põhikooli tasemel on prognoosis valdavaks koolitüübiks arvestatud kolme paralleeliga 20-24 õpilasega klassis kool (hõredamatel aladel aga ka oluliselt väiksemad koolid) ning gümnaasiumi astmel on valdavaks viie paralleeliga 32-36 õpilasega klassis kool.
- Põhikoolide tasemel prognoositi koolivõrku omavalitsuste kaupa ning gümnaasiumi tasemel maakonna kaupa. Eraldi ei käsitletud kooli õppekeelt, samuti jäid prognoosist välja hariduslike erivajaduste õppurid ja täiskasvanud õppijad.
- Prognoos käsitles vaid seda, kui palju ja milliseid koole oleks Eestile vaja põhihariduse ja gümnaasiumi tasemel õppijatele hariduse pakkumiseks, kuid ei tegelenud sellega, et kuidas praegusest koolivõrgust prognoosini jõuda. See tähendab, et prognoos ei ütle, milliseid koole või kooliastmeid sulgeda. See on omavalitsuste kui põhiliste koolipidajate otsustada.
- Põhikoolide prognoos näitab, et arvestades sündimust ja rännet ning HTMi koolivõrgu lähtealuseid (sh kodulähedus), vajaks Eesti 6 aasta pärast 352 põhikooli, see on 132 kooli vähem kui praegu. Osades Eesti maakondades on praegu juba prognoosiga sarnane olukorda saavutatud, samas teistes maakondades on erinevus prognoosi ja praeguse olukorra vahel väga suur. Nt Tartu maakond ja saared on prognoosile juba praegu lähedal, samas kui Harju, Pärnu, Viljandi ja Lääne-Viru erinevad prognoosist oluliselt.
- Kui võtta aluseks, et 60% põhikooli lõpetajatest jätkab haridusteed gümnaasiumis ning gümnaasiumivõrku käsitleda maakonnaüleselt, st linnu ei vaadata muust maakonnast eraldiseisvalt, piisaks tervele Eestile 6 aasta pärast vaid 44 gümnaasiumist. Kui aga vaadata linnu eraldi, on tulemuseks 58 gümnaasiumi. Selliste uue lähenemisega gümnaasiumide poole liikumine tähendaks suurt muutust võrreldes praeguse olukorraga, kus gümnaasiume on Eestis 3-5 korda rohkem.
- Prognoosi vaadates on oluline ühiskondlikult arutleda selle üle, et kas sellistel tingimustel koolivõrk on mõistlik ja avalikkuse poolt aktsepteeritav, kui eesmärgiks on seatud hariduse kvaliteet ning õpetajate palga oluline tõstmine. Ning arutleda selle üle, kuidas leida kompromiss koduläheduse ja ressursside mõistliku kasutuse vahel. Lisaks võiks veel küsida, kas maal ja linnas peaks koolivõrku kujundama erinevate põhimõtete alusel?

Haridus- ja Teadusministeeriumi plaanid

- Koolivõrgu korrastamine sõltub omavalitsustest, HTM pakub neile ja ka teistele osapooltele (lapsevanemad, õpetajad, maavalitsus, avalikkus) tuge otsustamiseks ehk prognoos on kui abivahend, mis kirjeldab koolivõrgus toimuvat ja annab otsustamiseks vajalikku infot.
- Rahastamise kaudu püütakse samuti KOVidele pakkuda paindlikke võimalusi koolivõrgu kujundamiseks.
- Riigi tugi hõlmab finantsilist toetust – struktuurifondide järgmisel perioodil saavad KOVid koolivõrgu korrastamisel taotleda toetust ka taristu korrastamiseks, et vähendada korrastamisega kaasnevaid kulusid.

Aruanne on kättesaadav: mottehommik.praxis.ee/koolivork

Analüüsi tellis Haridus- ja Teadusministeerium, teostas Poliitikauuringute Keskus Praxis.